

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, egy íven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár
egész évre 10 arany korona
félévre . . . 5 arany korona
Egyes szám ára 25 arany fillér

Könyörgéssel és böjtöléssel.

Mikor Jézus a megdicsőülés hegyéről le-
jött, a tanítványok körül nagy sokaság közepett
egy szegény apát talált, aki gyógyítás végett
hozta holdkóros, siketnéma fiát az Úrhoz. Az
Úr távollétében a tanítványok próbálkoztak
meg a gyógyítással, ám siker nélkül, mert amint
az Úr az egészségessé lett gyermek elbocsátása
után tudokra adta nekik: ez a gonosz faj sem-
mivel nem üzhető ki, csupán könyörgéssel és
böjtöléssel.

Amikor a böjt időszaka, a lelki vizsgálat
hetei egyházunk régi gyakorlata és idvességes
szokása szerint beállanak, nagyon alkalmas er-
re az evangéliumi történetre gondolás, mert
még mindig nagy azoknak a száma gyülekeze-
teinkben, akik, mint ama holdkóros gyermek,
„esik tűzbe, esik vízbe”, ők is hánykódnak a
végletek között, mint a fiú, „tajtékot túr, fogát
csikorgatja, elfonnyad”, ők is emésztik magu-
kat hiábavalósággal és haszontalansággal az el-
erőtlenedésig, ahelyett, hogy böjtöléssel — tes-
ti, lelki józan fegyelmességgel — és könyör-
géssel — a mennyei Atyával kapcsolatban nyer-
hető legnagyobb erővel — igyekeznének ma-
gukból eltávolítani a siket és néma s emiatt
jóra tehetetlen gonosz lelket.

Előttünk van az alkalom most is, a próféta
szava ma is megszívlelendő: „Fölvív az Úr, a
seregek Ura, sírásra és gyászolásra, timagatok
megkopaszítására és gyászruha-öltésre. — És
ímé öröm és vígasság; barmok ölése, juhok le-
vágása, húsevés és borívás; együnk, igyunk,
mert holnap meghalunk!! — És megjelenté
magát füleimben a seregek Ura: Meg nem bo-
csáttatik e bűn tinéktek, míg meg nem haltok;
szól az Úr, a seregek Ura”. (Ézs. 22:12-14.)

Térjete meg azért a ti utaitokról könyör-
géssel és böjtöléssel és éltek!

Jertek, térjünk vissza az Úrhoz, mert Ő szagga-
tott meg és Ő gyógyít meg minket; megsebesített,
de bekötöz minket!

Hős. 6₁

Dr. Baltazár Dezső püspökünk Amerikában.

Január 18-án Detroitban volt püspökünk, ahol
Kovács Mihály, egykori honvédtheologus az egyik
magyar-református egyház lelkipásztora. Ebben a
városban délelőtt a református templomban, dél-
után a zsidó imaházban, este az ág. h. ev. templom-
ban mondott beszédet. Este bankettet adtak tisz-
teletére, ahol két ízben emelkedett szólásra. Olyan
nagy kitüntetéssel, figyelemmel és szeretettel vették
körül püspökünket Detroitban, mint eddig sehol
másutt Amerikában. Egymást érték a szerető szívű
meghívások, melyek mind a kollégium ügyének
propagálását vonták maguk után. 21-én a metho-
disták kérték meg, hogy szóljon hozzájuk. Ezeknek
lelkésze Beynon Ödön úgy szereti a magyarokat,
hogy megtanult magyarul. Ugyancsak 21-én este
vacsora volt az American Hungarian Clubban,
amikor is elhatározta a Club, hogy minden esz-
tendő május 22-én, a kollégiumi Baltazár Amerikai
ünnepélyvel egyidőben, ünnepséget rendez és annak
jövedelmét (de sohasem kevesebbet 50 dollárnál)
elküldi a Kollégiumnak. A detroiti út eredménye
és sikere minden tekintetben nagy volt.

Január 24-én ismét és utóljára Clevelandban
találjuk, ahol 25-én zászlószentelésen vett részt
predikálással, zászlószentelési és tag felesketési
és szegbeveréskor tartott beszédekkel. A gyűjtő-
látogatással eltöltött hét közepén, 28-án a clevelandi
Club adott tiszteletére közebédet, ahol beszédet
mondott s másnap a Kulturkör összejövetelén tar-
tott előadást Magyarország jövőjéről. Ezen az
ünnepélyen Baja Mihály lelkipásztor szavalt. Este
egy művész-esten jelent meg, ahol szónoki beszéde-
ben gyönyörködött az illusztris hallgatóság.

Január 31-én hagyta el püspökünk végleg
Cleveland falait, hogy missziói területét keletebbre
tegye át. Így ez időponttól állandóan közelebb jön
hozzánk, míg Isten segédelmével március 26-án
hajóra száll, hogy hazajöjjön.

Ha végigtekintjük és térképen elkísérjük püs-
pökünknek csak a januári útját, a bejárt terület
nagyága, a teljesített munka megmérhetetlensége,
az elért siker nagyága egyetemlegesen odavisz
minket a mindenható Atya trónjához, aki — közben-

közben gyöngékedéssel is viaskodó — szolgájának erőt adott a Neki tetsző munka elvégzésére, és annak igazolására, hogy mindenre elég a Ő kegyelme.

Egyház

Presbiteri konferencia Debrecenben.

A debreceni egyház f. hó 23—25. napjain tartotta második presbiteri konferenciáját Szele György h. lelkészelnök és Nagy József főgondnok elnöklésével.

Az első napon, hétfőn S. Szabó József presbiter, főgimn. igazgató a Jelenések 42, 4. 51, 6—10, 14. alapján tartott mély hitről és tudásról tanuskodó bibliamagyarázatot, amely után Nagy József főgondnok a mai helyzetnek szükségéit ismertető beszédével megnyitotta a konferenciát. Az első nap előadója dr. Révész Imre volt, aki „A debreceni egyház multjának némely tanulságai” címmel főképen az egyház történelmének azt az idejét ismertette az istentisztelet, iskola és fegyelem szempontjából, amikor a városi és egyházi igazgatás csaknem egynek mondható.

Kedden, közének után, Molnár Ferenc lelkipásztor Jakab 119—27. nyomán elmélkedett meggyőzően az igének kibeszélhetetlen hatásáról, míg Uray Sándor lelkipásztor „A debreceni egyház mit nyújt ma lelkiekben a hiveknek s mit kellene még nyújtania?” címmel értekezett, felsorolva a hivatalos egyház munkáján kívül munkálkodó belmissziói tevékenységet.

Szerdán, a XXV. zsoltár eléneklése után Nagy Lajos vallástanító lelkész Jelenések 146, 7. alapján a jövőnek adta megrázó, színes és tanulságos rajzát az evangéliom fényében, majd dr. Juhász Nagy Sándor főjegyző, presbiter a debreceni egyház jövőjéről adott nagy koncepciójú, megvalósítható és megvalósítandó programot.

Az előadásokhoz, a főgondnokon kívül, dr. Ferenczy Gyula, Harsányi Imre, dr. Erdős Károly, dr. Révész Imre, Bodor Gyula, Balogh István és Uray Sándor szólottak hozzá.

A termékenynek mutató konferenciát Szele György h. lelkészelnök szép záróbeszéde és hálaadó imádsága zárta be.

Szerdán este a kollégiumi konviktusban ötven terítékes vacsora volt, ahol a résztvevők kedvesen beszéltek meg a három napos konferencia tanulságait.

Iskola

Kerekes Ferenc pedagógiai levelei.

5. **A természethistoriáról** dicsőítő éneket zeng. Nem pusztán a természetrájk-szakos tanár szólal meg ebben, hanem a *Ratio Educationis*, mely láthatatlanul is ott kísért e korbéli hazai nevelési mozgalmak mögött. Tudjuk, hogy

ebben a kor természettudományi-matematikai irányzatának oly igen megfelelőleg az addig elnyomott, vagy észre sem vett természetrájk viszi a főszerepet. (V. ö. Fináczy: A közokt. Mária Terézia korában II. 209.) Abban is a Ratio vagy még inkább Basedow nyomán jár, hogy nem a külföldi, hanem a hazai állatokkal kívánna kezdeni a tanítást és hangsúlyozza a bemutatás fontosságát. Örül, hogy Szentgyörgyi orvosdoktor könyve szerint már behozták az állattan tanítását Debrecenbe, de pedagógiai fogyatkozásait sem hallgatja el.

Másoktól, a Ratiótól is, eltérőleg ő a szép s a gyermekeknek nagyon kedves lepkéken kezdené a tanítást. Egyébként itt is hangsúlyozza a módszeres utasítást: „*Valamint Cato... mindenkor ezen végezte beszédét: Carthaginem autem delendam esse censeo: úgy én is mindegyik Tudományról való értekezésemet ezzel rekesztém bé: Útmutatás! Útmutatás! Én az áldott természet szavára hallgatván, amennyire az nekem érthető volt, középszerű Tanító voltam; de mennyivel jobb lettem volna, mennyi hibát elkerültem volna... ha lett volna, aki jó tanácsokat adjon.*”

A botanika tanítása is hasonló elvek szerint történhetik. *Mindent megmutatni természetben!* Télen, amikor úgy sem lehet nálunk szabadban növényt találni, akkor fordítsuk az időt külföldi növények ismertetésére, de azt is mutassuk be képen.

Kerekes nem csak hirdette ezeket az először Francketől hangsúlyozott egészséges eszméket, hanem cselekedte is: mikor elfoglalta az állását, első dolga volt *botanikus kert*et szervezni. A Collegium mellett, a paróchiák tözsomszédságában elterülő Paptava nevű líciumos, mocsaras területet óriási munkával feltöltötte, tanítványaiból szakképzett műkertész került ki hamarosan. Még üvegházat is építtetett, s így a külföldi növényeket is be tudta mutatni. Mit nem tesz egy széles látókörű, a kor színvonalán álló, eszméitől ihletett férfi lelkesedése! Az egyház, mely az embertelen sanyargatások között már minden rendeletben ellenséget látott, tiltakozott a Ratio ellen, s íme, emberei szelleme révén bevonulnak és testet öltenek üdvös eszméi ott is, ahol pedig a legnehezebb, mert az anyagi áldozatok acélfalába ütköznek. Tisztesség és dicsőség a Kerekes nagy nevének!

*

6. **Physica.** Ezt is beakarja vonultatni Kerekes az elemi iskolákba akkor, amikor a felsőkben sem valami erős lábon állott. Persze, nem valami magas fokút: népiest akar taníttatni. Nem kell félnie Sárvárinak, jegyzi meg tréfásan. Marad még neki elég dolog. Megint a saját gyakorlatából hoz fel példát. „Én Kisujszálláson egy nyári vacatióban a Physicából is tanítottam volt... Grammatista és Syntaxista gyerekeknek némely nevezetesebb és szükségesebb Phaenomenokról, könnyű és kevésbe kerülő experimentumokkal, és azt tapasztaltam, hogy abban nagyon gyönyörködtek, hogy azt otthon szüleiknek el tudják beszélni, sőt az experimentumot is produkálni tudták. Hová kell

ennél több?" — kiált fel méltán. Felujúl itt is az állandó sürgetés: Jó tankönyvet s útmutatást, útmutatást!...

Kerekes hivatott művelője volt a fizikának, nemcsak azon rokonságnál fogva, mely a fizika és természettan között van, hanem képzettsége alapján. Annyira otthon volt a természettanban is, hogy Sárvári nyugalomba vonulásakor átment az ő katedrájára. Önállóan gondolkodik itt is, mert a Ratio a „Schola Vernacula“-ban, sőt még a Latinában sem ismeri. Először csak a királyi gimnáziumok anyagában fordul elő, ott is csak a rendkívüli, nem kötelező tárgyak közt a „Physica experimentalis, melyet a 265. lapon nem mulaszt el megdicsérni, „mire afficit adolescentes“.

*

7. A geographia nagyon szükséges, bár belátja, hogy igen nehéz a szőlőkerteknél, vagy ahogy a debreceni ember kifejezi magát: a Basahalmán túl nem járt gyermekeknek tanítani. Dehát térképet venni elő! Ez meg van a Ratióban is, mégkevésbé ujság Debrecenben, ahol már a XVII. század végén térképről tanította Lisznyai K. Pál professor a földrajzot, sőt a történelmet is. Az 1791-i Methodus is utasítja a declinisták és comparisták praeceptorát Europa, Magyarország és Palesztina térképeinek használatára. Megelégszik a helyek megmutogatásával. De bizony, Dóczi Imre megállapítása szerint, nagy nehézségekbe ütközött még a legjobb akarat is. „Térképek már csak ritkaságuknál fogva sem forogtak közkezen s legfőleg a tanórán vehette használatba olykor a jóra való tanító“. Később ezen a rézmetsződiakok segítettek. De az a térkép is pénzbe került. Jobb módszert ajánl Kerekes, ami sem a Ratiókban, sem az egyházi tantervekben nem fordul elő, csak az 1812-i debreceni „Tanítók kötelességei“-ben, ott is a legelső gimn. osztályban (47. lap) *maga a gyerek rajzoljon térképet. „Egy tanítóm volt, aki így gyakorlott s annak legtöbbet köszönhetek“.* Érdemes volna kinyomozni, ki volt az a tanító. Nem tudom, nem járok-e közel az igazsághoz, amikor Sárvári, vagy a földrajzíró, Budai Ézsaiásra gondolok. Annyi bizonyos, hogy Sárvári — mint most tollam alatt levő életrajzában bőven érintem — mindenütt feltűnően érdeklődött a rézmetszés iránt. A Debr. Prot. Lapban is közöltem nem rég Domokos Lajos főgondnok levelét, melyben Sárvárival tanakodik Karacs jövőjét illetőleg. Mindenesetre a legnagyobb elismerésre méltó, hogy akadt már olyan ember a Kollegiumban, aki ilyen modern, a XX. századba illő módszerrel tanította a földrajzot; s Kerekes nevelői érzékének is dicséretes bizonyossága, hogy a más módszerben is meglátta az értéket és igyekezett annak még az elemi osztályokban való meggyökereztetésével is segíteni a tanítást. *Ebben határozottan megelőzte a hazai, sőt mondjuk ki nyíltan: a debreceni Kollegiumi nevelés a külföldet.*

Pedig Kerekes nem sokat értett a földrajz tanításához, mint ő maga mondja. Ezt még nem próbálta. Ha próbálta volna, egész bizonyosra

vehetjük, hogy egy Salzmannel, Pestalozzival vetekvő nevelői rátermettsége még sok értékes, kedves fogással gazdagította volna a földrajz methodikáját, bár ez az egy elve is a legnagyobbak közé magasztja őt. Feljegyezhetik maguknak e nevet a földrajz művelői. Annál részletesebben és odaadóan tárgyalja — nagy szó! —:

8. A haza állapotjának ismeretét, amelyet rendkívül fontosnak tart már a nemzeti, azaz elemi iskolákban is. Itt is teljesen önálló csapáson halad: sem az 1777-i, sem az 1806-i Ratio nem ismeri ezt a tantárgyat, sem a falvak, sem a mezővárosok, de még a nagyvárosi, sőt a normalis vagy mintaiskolákban sem. A grammatikai és human fokozatban is csak a harmadrangú tárgyak közt találunk valami efélét: természetjogot és jogszakot. Tisztában van Kerekes újítása merész voltával és hogy a régiek közül sokan, akik még ezt nem tanulták, feleslegesnek fogják tartani; sőt közigazgatási részről is talált már ellenállásra nemes, népfelvilágosító munkája. Kisujszálláson ő már tanította a kun privilegiumokat és szépirási gyakorlatkepen le is íratta. Erre „az egyik Notarius ilyen Reflexiót tett: „Rector uram nem jót csinál; nagyon megvilágosítja ezeket a Fattyúkat, majd osztán, ha felnőnek, nem is jönnek a Notariusához tanácskérdeni“.

Persze, az ilyesmikre nincs mit adni. Nem az a fontos, hogy valakinek különösen anyagi érdekből, tetszik-e valami, vagy nem, hanem az, hogy tágitjuk, tisztítjuk, tökéletesítjük-e vele a gyermek látókörét, a világnézetét, aminek becsületes kiépítése lebeghet csak célként az igazi nevelő előtt. Kerekes sem csüggedt. Odaadó munkájának az lett az eredménye, hogy a tanulók rendkívül tudatosak lettek a polgári élet kérdéseivel szemben. Szinte kis államot alkottak maguk közt. Tanítójuk sugallatára *törvényeket* készítettek az iskolai életre vonatkozólag, *bírói tanácsot* alkottak s kimondták, hogy ennek a tagjait a legnagyobb tiszteletben tartják, megverni nem engedik. Aki rászorgálna, azt büntetésből kiteszik a tanácsból. (A reform iskoláknál találunk csak efélét manapság!) A debreceni iskolában eszerint a város magán- és közjogi törvényeit, rendszerét kellene ismertetni s inkább a történelmet hagyni el, mely ugyanis távolabbi perspektivákat nyit.

(Folytatjuk.)

Dr. Törös László.

Közélet

Új kor küszöbén.

Attól az időtől fogva, hogy a reformáció tűzkohójából üde tisztaságban s szokatlan fenséggel került ki az evangéliumi protestantizmus, lényegesen megváltozott a keresztyén világ anyagi, szellem-erkölcsi képe, a kort uraló szükségletek, irányelvek, a küzdés módja és erkölcsi is mások lettek!

A reformáció átható világosságánál nem volt többé nehéz a krisztusi szolgálat hű munkásainak, a lelkipásztoroknak felismerni az élet igazi célját, mely már akkor is hangosan követelte a krisztusi gondolatoknak a mindennapi életbe való átültetését az öntudatra ébredt emberiség boldogítása végett!

Ennek a kornak a valláserkölesi, nemesebb meggyőződésből származó gyakorlatias irányu, építő, alkotó munkakedve az önvédelmi harcok állandó rettentései közt kevésbé nyilvánulhatott ugyan, de örök dicsősége a lét jogaiért küzdő protestantizmusnak, hogy a fejlődés, a haladás evangéliumi alapjait a középkori sötétség minden gonosz támadásaival szemben hiven megvédte. Csak is így következhetett be, hogy a későbbi idők protestantizmusából már elemi erővel csap fel a magasabb, fejlettebb igények kielégítését hiven munkáló haladás szelleme; a tisztult hitéletet s a gyakorlatias irányu emberi munkakört egymáshoz közelebb hozni s ezt amához az igaz meggyőződés erejével felemelni, az egész hitrendszert mintegy beigtatni a tökéletesedni vágyó emberiség munkásságának, függetlenségi törekvéseinek a láncolatába; életbe vágó kérdésekre nem érthetetlen hypothesisekkel, hanem a teljes bizonyosságot nyújtó „igen“-nel felelni. . . ezek adják meg evangéliumi egyházi életünk, vallásos gondolkozásunk csorbíthatatlan jelentőségét s jogát arra nézve, hogy minden idők s minden változott viszonyok között is a nélkülözhetetlen életérdekek hű munkása és igazi képviselője legyen!

Ha napjainkban azt látjuk, hogy a követelményeivel egyáltalán nem fukarkodó mindennapi élet a tan- és hitrendszer szabatos kifejtése mellett a keresztyén életelvek gyakorlatias érvényesülése számára a célhoz vezető út haladéktalan feltárását szinte elemi erővel sürgeti. . . lehet-e csodálkozni, ha a krisztusi szolgálat munkásaira, a hivatásos lelkészekre nézve egészen egy új, gazdag munkaprogrammal megteljesedett korszak bontakozik ki, mely a kísérletezéseknek az idő előrehaladottságára való tekintetből ellene mond s kézzelfogható eredményeket követel!

Azok a szokatlan, erőteljes új hangok, melyek hol a *lelkészképzés tanulmányi rendjének a reformálásánál*, hol az *istentiszteleti cselekmények, a kultusz dolgainak magán és nyilvános megbeszélésénél*, hol a *lelkési munkakör kiszélesítését s tartalmasabbá tételét célzó törekvéseknél hangzanak fel*, vajjon nem a változott idők viszonyaihoz való alkalmazkodásról beszélnek-e, melyeknek feltétlenül alá kell magát vetnie az evangéliumi protestantizmusnak, ha a haladó idő által kiküszöbölt társadalmi tényezők sorsára nem akar jutni?! Különös jelenség és szokatlan következmény: a protestáns szellem alkalmazkodják a változott kor változott viszonyaihoz?! . . .

Míntha Krisztust s az ő tudományát kényszeríteni lehetne arra, hogy mert tovább élhessen és éljen. . . alárendelt eszközévé váljon rendkívüli idők meglepő törekvéseinek?! . . . Az evangéliumi

keresztyénség élethivatása s jelen korunk előretörő szelleme között kissé élénken színezett a disszonancia! De a valóságban azért nem így van egészen! . . . Nem krisztusi gondolat-e: a test és a lélek érdekeinek harmonikus összeegyeztetése; nem krisztusi életcél-e: a földi jók és örömök egyetemesebbé tétele, igazságos elosztása, hogy ez által is nyilvánvalóvá legyen az embertestvérség törhetetlen egysége; nem Krisztustól eredő törekvés-e az, hogy jogokban és kötelességekben elhivatásunk, megbízatásunk mértéke szerint osztozkodjunk; hogy akinek sok adatott, attól ember és társadalom egyaránt sokat várjon?! . . .

Ha tehát mi, a Krisztus szellemének örökösei s az ő munkatársai azt látjuk, hogy jelen századunk társadalma anyagi célokért nagyon is lelkesül s a szellemi, testi munkások közt életre kelt a munka gyümölcse: a vagyon igazságosabb megosztásának az eltitkolható vágya; ha azt kell tapasztalnunk, hogy az eddigi elhagyatottság, ismeretlenség homályából öntudatra ébredt munkálények emelkednek fel s erősen lobogtatják a jogok és kötelességek sok vérrel felszentelt zászlóját. . . akkor mi, evangéliumi munkások, Krisztus szolgálatára köteleztünk, ne iszonyodjunk a felszínre vetett társadalmi problémák alapos vizsgálatától s ne kerüljük azt az illetékeség hiánya miatt, hanem a kegyelmi ajándék gyanánt osztályrészünkül jutott krisztusi erőt kapcsoljuk bele küzködő világunk érdekláncolatába, hogy mérsékeljük s áldásosan ellensúlyozzuk azt a nagy tömegvonzást, mely a sokakban lábrakapott anyagimádásban találja fel éltető forrását!

Most van alkalma a társadalmi bajok, a tömegnyomorúságok idején az evangéliumi szolgálatnak valóra váltani azokat a reménységeket, melyeket a Krisztus vallásához fűzött minden időben a szenvedő emberiség; most van alkalma kifejtetni az evangéliom hirdetőjének a keresztyén vallásban rejlő fenntartó és támogató erőt, midőn az elkeseredett lelkek szörnyűbbnél-szörnyűbb elméletek útvesztőjébe jutottak, vagy pedig a tagadás, a hitetlenség éjszakájában bolyongva keresik a megoldás eszközeit! . . . Most kell és lehet megmutatni az evangéliumi protestantizmusnak, hogy Krisztus nem elméleti s nem szemképráztató fogalom, hanem az igaz élet valósága, mozgató lelke. . . most, amikor vérző sebek kiáltanak gyógyításért s felzavart, háborgó indulatok békét sóvárgó lecsendesítésért; most. . . amikor a törtető, hullámzó tömeg jelszava: kenyér és kenyér! . . . Ehhez az embertmentő s társadalmat újjászülő korszakos hivatás teljesítéséhez a Krisztus szolgáinak az örökké munkás lélek nagy erőire van szükségük! Kellő erő és vértzet nélkül az élet-halál harcba indulni nem lehet. A mostani küzdelmek, melyek mindig nagyobb lendülettel viszik előre az élni vágyó lelkeket, valósággal tűzpróbái a keresztyénség elméleti s gyakorlati életlehetőségeinek! Az evangéliomi igehirdetőnek a vallás-szolgálat megszentelt berkeiből ki kell lépni a háborgó tenger hullámaira is; a veszendő lelkek

roncsolt hajóiba szállva a kormányt kell megragadni a próféta elszántságával, hogy az isten adta ember újra megtalálja azt, amit elvesztett s tulajdonképpen keres: önmagát s az igazi boldogság Istenét!

Igaz, a *benső elhívás* kimondhatatlan és megfizethetetlen lelki ajándékokkal ruhazza fel az evangéliomi szolgát s ez alapon sokszor szemmel láthatóan nyilatkozott meg az önmagáról s rendeltetéséről elfelejtkezett emberiséggel szemben az isteni újjászülő kegyelem; ... de hogy minél áldásosabban szolgálhassa a lelkész az Isten országa szent ügyét, mindazon eszközök birtokába kell jutnia, melyeknek időszerűtlen, helytelen alkalmazásával a mai kor szélsőséges gondolkozású gyermekei fásult közönnyel rombolják a keresztyénség kétezer esztendő védőbástyáit! Szociális ismeretek biztos elsajátításával s azoknak a mindennapi élet követelményeivel való összhangba hozásával mintegy életvalóságba öltöztetni azt a gondolatot, hogy Krisztus nélkül nincs egységes társadalmi fejlődés s az ő istenemberi lelke fenséges tulajdonságai még ma is képesek, sőt egyedül képesek a társadalmi ellentétek kibékítő áthidalására; gazdasági praktikus elvek és igazságok érvényesítésével diadalra juttatni az isteni erők eltitkolhatatlan hatalmát még ott is, hol tisztán a természeti erők előtt hajt térdet, fejet a rövidlátó emberi értelem; a tudomány mindazon kincses bányájába alászállani romolhatatlan értékekért, hol lelketlen vásári húza-vona folyik a drága kincsek önző kisajátítására ... napról-napra elmerülni az evangéliom kellő megvilágítása mellett ez életbevágó, korszerű dolgok alapos megismerésébe s mindezt tervszerűséggel s meg-megújuló életkedvvel vinni véghez, ... az evangéliomi szolgálatnak az ígéhirdetés mellett ez nem csekély jelentőségű kötelessége! Sőt az ígéhirdetésünk is csak így válik azzá, amivé lenni kell: *eleven erejévé* a megélhetés problémáival küzdő lelkivilágnak!

A krisztusi szolgálat nagy mezejének ifjú munkásai csak szerezzék meg minél gazdagabb mértékben az elméleti s gyakorlati lelkészi tudás hathatós eszközeit, hogy semmiféle korszerűség ne legyen gátja a keresztyénség vezető előrehaladásának; azok a munkások pedig, kik már évtizedek óta állják a megpróbáltatások viharát, megtisztult evangéliomi életfelfogásaikkal, égis éri hitőkkel s kimeríthetetlen csodás Isten- és ember-szeretőkkel legyenek jó útra vezető tűzszlopai annak az eltévedt emberiségnek, mely a tet és annak múltó érdekeit többre becsüli a halhatatlan léleknél! Lelkészi önképzés, életigazságok átélésébe való elmélyedés, mindennapi bibliai tanulmány s buzgó imádkozás ... ezek legyenek a 20-ik század lelkészének szent kötelességei, hogy Krisztus által győzedelmeskedhessék a hitetlen világ felett!

Melkó István.

Kálvineumi ünnepség Kéken.

Kék másfélezer lakosú község Szabolcs vármegyében s a lelkek közül is ezernél valamivel van több református. Am e maroknyi gyülekezet lelkes pásztorától megértette, hogy az árvák felkarolása az Úr szolgálata és folyó hó 22-én egész nap kálvineumi ünnepélyt tartott.

Délelőtt tíz órakor istentisztelet volt, amelyen Dr. Erdős Károly predikált. Délután 3 órakor templomi vallásos összejövétel, amelyen közének után Kovács Lajos felsőszabolcsi esperes tartott eszméltető bibliamagyarázatot s az ifjúsági dalárda énekét követőleg Dr. Erdős Károly alkalmi beszédet. Nagygyörgy Sándor th. áhítatos szóló éneke, Boda Ferenc th. hatásos szavalata és az ifjúsági dalárda szépen előadott karéneke adta a műsor többi számait.

Este műkedvelői előadás volt az iskolában, amikor is Verbay Juliska közvetlen szavalata és Szepsy József helybeli lelkipásztor tartalmas megnyitója után színre került Csité Károly „A bíró leányai” c. három felvonásos kedves falusi vígjátéka, amelynek előadásánál Széles Miklós szerepe átértésével, Hidegh N. Erzsike kedvességével, Verbay Juliska gyakorlottságával és üde hangjával, Enyedy Bertalan rátermettségével, Szathmáry Irénke bájoságával, Fábian Ilonka természetességével, Varga Imre otthonos forgolódással és Molnár Mihály humoros alakításával gyönyörködtette a közönséget, amely kedves élvezetben részesült, mivel a többi szereplők: ifj. Pethő Sándor, Mezey Antal, Szász Juliska, Mezey Erzsike, Tóth Boriska, Tatár Mihály, ifj. Mezey Gábor és Hidegh N. Balázs szintén a tőlük telhető legjobbat adták.

A vidékről Kovács Lajos esperesen kívül ott volt még Melkó István vasmegyeri, Kiss Lajos demecseri lelkipásztor és a környékbeli intelligenciának még több vezető tagja. Az ünnepség emlékezetes marad sokáig a kéki atyafiak között.

Nyílt kérdések

az országos református lelkészi nyugdíj és özvegy árvagyámintézet végrehajtó bizottsághoz.

Méltóztatott a bizottság rendezni a lelkészek nyugdíját, özvegyek ellátását stb. A következőkérdéseket vólnék bátor intézni a m. t. Bizottsághoz:

1. Volt-e joga a Bizottságnak ehhez? Nem elég nagy fontosságú ügy-e ez ahhoz, hogy csak a törvényhozásnak (zsinatnak) lehessen benne végérvényes rendelkezést tenni?

2. Miképen tartja összeegyeztethetőnek a Bizottság az evangéliomi protestáns elvekkal azt, hogy rangfokozatot állítson fel; illetőleg az egyházunkba észrevétlenül becsuszott megkülönböztetést törvény ellenére, rendelkezéssel sanctionáljon a lelkészeknek még özvegyei között is; így a már egyházunkban meglehetősen erőre kapott hierarchikus irányzatnak törvényes létjogosultságot adjon?

3. Milyen jogmagyarázattal indokolja meg a Bizottság azt a bántó jogtapodást, hogy ugyanazon

befizetési járulékok után egyik özvegynek kevesebbet adjon, mint a másiknak? Nem méltóztatott a rendezés megtételénél arra gondolni, hogy ezzel elveszi az egyiknek a pénzt, hogy odaadja a másiknak!? — Nos! És ha ez történik, minémű cselekedet ez!? A kérdésekhez még egy megjegyzést, melyre nem várok feleletet. — Azok „a magasabb egyházi tisztséget viselt lelkészek“ nem minden esetben voltak méltók arra a magasabb egyházi tisztségre, és megfordítva.

„Közpap“.

Az általános megnyugvás érdekében óhajtjuk minden fölmerülő kérdés tisztázását. Ezét is, bár a kérdés hangjának szenvedelmességét nem látjuk megokoltnak. Az égető bajok orvoslásával a törvényhozás intézkedéséig várni aligha lett volna keresztényi tett. Ama bizonyos megkülönböztetésnek is van — ha nem is mindig igazságos — de az elvet nézve, méltányos alapja. A hierarchia veszedelme sokkal inkább és sokkal régebben fenyeget bennünket más, elfogadott intézményektől, mint épen ettől a rendelkezéstől.

Külföld

Amerikai levél.

Egyházi életünk Amerikában. Az amerikai magyar reformátusság egyházi munkásságának múltja nem terjed hosszabb időre, mint legfeljebb 35 esztendőre. A kivándorlás otthonról nagyobb arányokban és a tősgyökeres magyarság köréből tulajdonképen az 1890-es években kezdődött el. Ettől fogva évről-évre növekvő számban jöttek ki otthonról a sorsüldözöttek s a jobb hazát, boldogulást és megélhetésüket keresők. Ma már az Egyesült Államok százmilliónyi lakossága között *másfél milliónyi* magyar származású polgár él, kiknek legnagyobb része az itteni élettalajba eresztette már le életfájának gyökereit. Az itteni reformátusság számát, nagyon alacsony becslés szerint, százezerre lehet tenni. S bár elmondhatjuk azt, hogy hittestvéreink csodás buzgósága, istenes áldozatkészsége a hitélet nagyszerű kiépítésében mutatta meg a maga erejét, mégis be kell vallanunk, hogy *százezer* amerikai magyar református egyénnek Amerikában az amerikai kedvező viszonyok között nagyobb fejlődést kellene feltüntetnie egyházi és nevelésügyi téren, mint aminő fejlődésre rámutathatunk, mint hitéleti munkásságunk eddigi eredményére! Ennek az aránylagos csekély eredménynek igazi oka és magyarázata abban található fel, hogy a százezer főnyi amerikai magyar reformátusságnak csak mintegy *tizedrésze* lelkesedett igazi hűséggel s megértéssel az egyházi munka iránt, míg hittestvéreink nagy kontingensét a szétszóródottság, a nagy távolság, vagy egyéb legyőzhetlen okok folytán nem lehetett

bevonni az egyházért való munkálkodók seregébe.

Ezidőszerint 103 magyar református gyülekezetünk van Amerikában, 101 rendes lelkipásztorral, kiknek körülbelül fele hazai iskolákban, másik fele része pedig Amerikában nyerte főiskolai, illetve teológiai képzettségét.

Jótekonysági intézményeink. Csaknem minden gyülekezetünkben van férfi- és női betegsegélyező-egyletünk, amely egyletek hatalmas segítségére vannak magának az egyháznak is, de áldásos tevékenységet fejtenek ki a segítő, könyörülő szeretet mezején való munkálkodásban is. Különösen a női egyletek, a Lorántffy Zsuzsánna, Tábitha és más név alatt fungáló jótekonysági szervezetek tesznek sokat a nyomor, a szenvedés enyhítésére s az anyaszentegyház segítésére. Legtöbb helyen a református nőegyletek szorosán össze vannak forrva az egyházzal s szinte kizárólag az egyház érdekében állanak fenn s működnek, mint Templomi Nőegyletek.

Legáldásosabban működő és legnagyobb-szabású szereteti közintézményünk, mely szerencsésen átélte a csatlakozási akció által teremtett nehéz egyházi helyzetet, — az *Amerikai Magyar Református Egyesület*, mely 31 esztendő múlttal dicsekszik amerikai egyházi társalmunkban. Az Egyesület 1896-ban alakult a newjersey állambeli Trenton városában mintegy 300 taggal, kik közül ma már természetesen kevesen vannak életben. A kicsiny mustármag az évek során hatalmas, terebélyes fává növekedett, melynek árnyékában sokan találnak pihenést s megnyugvást. Jelenleg az Egyesület összes tagjainak száma 12,226. Alapvagyon a készpénzben 224 ezer dollár, árvaházi ingatlanban s felszerelésben 80 ezer dollár, összesen tehát mintegy 304 ezer dollár.

Az Egyesület tagjai a gyülekezetek tagjainak áldozatkészségével közösen tartják fenn az árvaházat, melynek falai között ezidőszerint mintegy 100 magyar gyermek talál otthont és nevelést. Az Egyesület ezer dollárt fizet halál esetén a hátramaradott örökösöknek, azonkívül egyéb kedvezményekben is részesíti tagjait. A havi tagdíj 1 dollár 25 cent és 2 dollár 50 cent között változik, a tagok életkorának megfelelőleg.

Harsányi Sándor,

ashtabulai református lelkész.

Különfelek

Hatvanéves házassági évfordulót, gyémántlakodalmat ült folyó hó 26-án Harsányi Sándor türkevei lelkipásztor, aki 92 évével ma a református lelkésztestület nesztora. Áldott lelkű feleségével tíz gyermeket neveltek fel, akik közül

ma hatan vannak életben: Pál gyomai lelkipásztor, békésbányai esperes, Sándor és László lelkészek Amerikában, Gizella (özv. Kecskemethy Ferencné) és Etelka (özv. Révész Mihályné) lelkészözvegyek, Ilona vasárnapi iskolai tanítónő Amerikában. A felserdült korban elhunytak közül István lelkipásztor volt Amerikában. A tisztos agg patriarchára és ároni családjára a jó Isten gazdag áldását kívánjuk!

Protestáns irodalmi délutánt rendez a Templomegyesület a Kollégium dísztermében f. hó 28-án, este fél hat órakor Dr. Hankiss János egyetemi tanár közreműködésével.

Református füzetek a magyar nép számára címmel a Holland-Magyar Református Bizottság népies füzetet ad ki, amelyek közül az elsőt Dr. Sebestyén Jenő írta „Ki az igazi kálvinista?” címmel, amely immár harmadik kiadásban jött ki; a második Csürös István munkája „Ki legyen a mi Királyunk” címmel. — Mind a kettő egyszerű, világos, meggyőző és terjesztésre méltó. Ára mindegyiknek 500 K, száz példányon felüli rendelésnél 50% engedmény.

A debreceni tanítótestületek március 12-én, délután 5 órakor műsoros délutánt rendeznek az „Arany Bika” dísztermében a Debrecenben létesítendő „Tanítók Háza” javára.

Vámospércsen fényesen sikerült vallásos-estély volt f. hó 15-én, amelyen Bartha Dezső lelkész, Bartha Dezsőné tanítónő, Béres Antal tanító, Vályi Juliánna, Tóth Etelka, Szabó Margit, Hunyadi Zsuzsanna, Tóth Margit, Szabó Margit, Vince Margit, Nagy Erzsébet, Konc Rózsa, Makay Erzsike, Lencz Rózsika, Makay Mária működtek közre. Az egyházi élet fellendítésének nagy mozgatója az énekkar, amely Béres Antal tanító vezetésével az istentiszteleteken, estélyeken és temetéseken nagy sikerrel énekel.

Tiszaszöllősen folyó hó 1-én avatták fel a háborúban elvitt harangok helyébe készült két szép új harangot, amelyek közül a hat mázsás Súlyom József helybeli főjegyző és egyházi főgondnok, a másikat, a tíz mázsás a hívek áldozatkészsége öntette. A gyűjtés e célra olyan lelkesen folyt, hogy a szükséges összeg két hét alatt együtt volt. A harangavatás napján délelőtt Török Imre esperes végezte a szolgálatot a templomban, megkapó színezésű közvetlen beszédben hirdetvén az ígét. Istentisztelet után presbiteri díszgyűlés volt, ahol Dr. Gáborjani Szabó Gábor lelkipásztor üdvözölte az esperest, majd Súlyom Józsefet megválasztották az egyház tb. főgondnokául egyhangú lelkesedéssel. A díszgyűlést közebed követte, melyen a vidék előkelőségei részvételével sok köszöntő mellett gyűjtés indult meg a Kálvineum számára, ami hamarosan közel két millió koronát eredményezett.

A MEKDSz. debreceni egyesületei Nyilas-telepen. Február 22-én a fent említett egyesüle-

tek a nyilastelepi református iskolában vallásos délutánt rendeztek. Habár ez volt az első össze-
jövétel, mégis szép számú közönség gyűlt egybe. A XC. zs. elénekzése után Demeter Béla th. imádkozott. A megnyitó beszédet Kiss Barnabás jh. mondta. Szavalt Irsay Sára oh. Hegedűduettet adtak elő Szatmáry István és Szücs Géza tk. Szavalt Kiss Barnabás jh. A 74. dics. 6. v. elénekzése után Báthory László th. bibliát magyarázott s imádkozott. A 179 dics. 10. versének elénekzésével záródott az ünnepély. Az a szeretet és megértés, amivel e városrész lakói az egyesületek vállalkozását fogadták, csak megerősítette az elhatározást a további kitartó munkára. A legközelebbi összejövétel március 8-án lesz.

Pocsajon f. hó 22-én Dr. Lencz Géza egyetemi tanár, Kósa Béla vértesi, Ördög Lajos helybeli lelkész és Bede Géza tanító közreműködésével szépen sikerült sajtónap volt.

Pályázat alatt van a kiscsány-oszrói lelkészi állás. Határidő március 14. A pályázatokat Szalay Ferenc espereshez kell küldeni (Szaporca, u. p. Kémes, Baranya vm.)

A bukaresti hivatalos közlöny február 12-i száma megtiltja a nazarénusok, nemzetközi bibliatanulók, vagy millenisták, adventista reformisták, pentekosztalisták és innocentisták szektájának a működését, „minthogy az általuk propagált tanok természete az állam törvényeit és intézményeit érintik, üzelmeik által a közrendet sértik.” Ugyanegyidejűleg megengedi a baptisták és adventisták vallásgyakorlatát, de csak megszorításokkal.

„Kárpáthy Zoltán”, „Adorján Manassé”, „Tatrangi Dávid” irtak a „Magyar Ifjúság” című protestáns ifjúsági havilap februári, Jókai számába. Novella, vers, elmélkedés, életrajz stb. élénkítik és teszik értékké a lapot a felnőtt ifjúság számára, de egyes cikkei igen alkalmasak összejöveteleken és ünnepélyeken való felolvasásra is. Előfizetési díj félre 18.000 korona. Egyes szám ára 4000 korona. Pénz és levél a szerkesztő címére küldendő: Megyericsy Béla, Budapest, VIII. Főherceg Sándor-u. 28.

Andaházi Szilágyi Mihály debreceni nevelőintézetének volt növendékei és az alapító rokonai felkérésnek, hogy a családjukban beállt változások, a családfelegyenesítése végett, okmányokkal, vagy másolatokkal sziveskedjenek bejelenteni Debrecenbe, dr. Szeremley Béla református főgimn. tanár, int. felügyelőnek. Iratok visszajuttatása beküldött bélyeggel történik.

Új képes hetilap indult meg február 26-án. A képes hetilapot, mely a hét legaktuálisabb jeleneteit rögzíti meg, a „Magyarság” előfizetői minden csütörtöki lappéldányhoz mellékelve ingyen kapják. A „Magyarság” intranzigens nemzeti irányú napilapra a kiadóhivatalnál (Budapest. VII. Miksa-utca 8.) lehet előfizetni.

421—1925.

Pályázati hirdetés.

Pályázatot hirdettek a halálozás folytán megüresedett *sárándi* lelkészi állásra. Javadalom: 1. 459 K 40 fillér negyedévi részletekben. 2. 11'76 q tiszta búza. 3. 10'80 rozsa. 4. 1'76 q árpa. 5. 19 kat. hold 1304 □-öl szántóföld; 8 kat. hold 396 □-öl rét; 54 □-öl kert; miknek adóját az egyház fizeti. 6. 3 öl kemény tűzifa beszállítva. 7. 30 font olvasztott faggyú. 8. 104 K 24 fillér földalaptőke hasznélvezete. 9. Stóla az egyházkerület által megszabva. 10. Lakás, udvar, kert és melléképületekkel. Pályázati határidő 1925 március hó 21. Állás 1925 november 1-én foglalandó el. Megváltandó beruházás nincs. Kérvények F. Varga Lajos esperes, Nagyrábé (Bihar-m.) küldendő, ki-ki megfelelő postabélyeget csatolván okmányai visszaküldésére.

Debrecen, 1925. február 24.

Révész Imre,
püspök-h.

A zsuzki református kántortanítói álláson 1925. év szeptember 1-ig helyettest alkalmazunk. Fizetése havi egymillió korona előre fizetve. Lakás és kert. Kötelessége a rendes. Osztály III—IV. Határidő a „Néptanítók Lapja“ szerint. Állás a választás után azonnal elfoglalandó. Válaszbélyeg.

Iskolaszék.

Megjelent:**Forgács Gyula;****Agenda és Konfirmációi Káté**

című kiváló tankönyvének II. kiadása. Az első kiadás hatalmas példányszámban egy év alatt teljesen elfogyott.

Lapvélemények a Kátéről: „Forgács Gy. Konfirmációi Kátéja minden tülzás nélkül korszakos jelentőségű a református vallásos nevelés történetében“. „Magyarul ez irányban jobb könyvet nem lehet találni“.

A szép kiállítású kitűnő könyvecske alapára 2 korona. Egyházaknak 10 példánynál 15%, 50 példánynál 20%, 100 példányon feletti 25% engedményt adunk.

Uj könyvek:**Roberston: Beszédek a két korinthusi levél felett.**

Két kötet. Alapára kötetenként 6 korona.

H. Kiss Géza: Lorántfy Zsuzsanna.

Élet- és jellemrajz. A jó papíron nyomtatott, igen szép kötet alapára 5 korona. Amatőrpéldány csontpapíron 60,000 korona.

Fenti könyvek megrendelhetők:

SYLVESTER könyvkereskedés Tahitótfalu

cimen.

6—3

Debrecen sz. kir. város
és a Tiszántúli református egyházkerület**„MÉLIUSZ“**könyvkereskedése, könyvkiadóhivatala, zenemű-,
papír- és írószerkereskedése

Debrecen, Ferenc József-út 26.

Dr. Baltazár D. Elég nekem az Isten kegyelme.	K	56,000
Czegléd S. Vasárnapi imádságok	K	70,000
Fosdick. A hit értelme.	K	56,000
Dr. Hastio V. A református gondolkozás alapelvei.	K	60,000
Makai. Zörgesetek és megnyitások	K	126,000
„ Élet fejedelme.	K	30,000
„ Ird meg amiket láttál.	K	70,000
„ Kegelemből, hit által.	K	64,400
Mátyás E. Pál apostol mystikája	K	42,000
„ A vallásos mystika.	K	42,000
Pap I. Első könyv.	K	36,000
Ravasz L. Látások könyve. II. kiad.	K	91,000
Révész I. Az ige fénye.	K	28,000
„ Kálvin élete és a Kálvinizmus. Egész váson kötésben.	K	45,000
„ Akikre nem volt méltó a világ.	K	70,000
Robertson F. W. Egyházi beszédei. II. kötet.	K	105,000
„ „ A tiszta isteni tisztelet.	K	35,000
„ „ Emberi és isteni nagyság.	K	105,000
„ „ Győzelem a halál felett.	K	35,000
„ „ Beszédek a két korinthusi levél felett. I-II.	K	84,000
Soltész E. Ünnepek.	K	49,000
Spurgeon. Az üdv üzenete.	K	46,200
Szücs E. Győzelem a halál felett	K	42,000
Uray S. Kis emberek könyve.	K	7,000
„ A keresztyén család kis tükre.	K	7,200
Zoványi. A reformáció Magyarországon.	K	140,000
Zsilinszky. A magyarországi protestáns egyház története.	K	70,000

Nagy választék díszkötésű zoltárookban, szépirodalmi munkákban, zeneművekben, ifjúsági iratok, útleírások, mesés- és képeskönyvekben. Tintatartók, írókészletek, levélpapírok, emlékkönyvek, társasjátékok a legelőnyösebben kaphatók.

Bárhol hirdetett könyvet a leggyorsabban beszerzünk és szállítunk.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda vállalata.